

На даний час країни-експортери нафтової продукції дотримуються планів щодо скорочення видобутку нафти. В кінці 2016 року країни ОПЕК домовилися протягом шести місяців скоротити видобуток нафти загалом на 1,2 млн. барелів на добу.

Висновки. Отже, світ намагається постійно контролювати та впливати на ціну такої сировини, як нафта, тому що серйозні коливання можуть призвести до не передбачуваних проблем світової економіки, а саме екологічних, соціальних, політичних, насамперед економічних. За рахунок стрімкого збільшення ціни на нафту імпортери будуть скорочувати обсяг купівлі сировини, а експортери – її видобуток, і навпаки. Одним важливим компонентом є регулювання обсягів видобутку в окремих країнах. Тобто, зараз США щоденно почали збільшувати свої запаси, таким чином, ОПЕК має правильно розподілити видобуток в країнах-учасниках, щоб ціна за барель не відчула сильних змін. Отже, не дивлячись на те, що «чорне золото» намагаються замінити альтернативними енергетичними джерелами, нафта поки що залишається одним з найголовніших ресурсів у світі, а також потребує постійного контролю та кореляції щодо вартості та видобутку.

#### Література:

1. Рейтинг країн-експортерів нафти за рівнем девальзації національної валюти [Електронний ресурс]: <https://finexpertiza.ru/press-service/researches/2017/rejting-stran-krupneyshikheksporterov-nefti-po-urovnyu-devalvatsii-valyut-iispolzovaniyu-zolotoval>.
2. План скорочення видобутку нафти країнами-експортерами. [Електронний ресурс]: <https://economics.unian.ua/energetics/1736631-krajninaftoeksporteri-dotrimuyutsya-planiv-schodo-skorochenniyavidobutku-nafti.html>.
3. Румянцев А.П. Тенденції використання енергетичних ресурсів світової економіки. Стратегія розвитку України. 2016. № 1. С. 24–26. [Електронний ресурс]: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sru\\_2016\\_1\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sru_2016_1_6).

**Бовсуновська А., Левшина Л.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Захожай К.В.*

### **ОПОДАТКУВАННЯ ВИКИДІВ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ В АТМОСФЕРУ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОБІЛІЗАЦІЇ КЛІМАТИЧНИХ ФІНАНСІВ**

На сьогоднішній день прагнення багатьох країн до підвищення рівня економічного розвитку в більшості випадків супроводжується численними екологічними катастрофами. Однією з них є зміна клімату внаслідок викидів парникових газів в атмосферу підприємствами, що спонукає до негайного пошуку шляхів розв'язання даної проблеми з метою запобігання масштабних негативних наслідків у разі її ігнорування.

Оподаткування є класичним фіскальним інструментом акумуляції кліматичних фінансів. З одного боку, воно дає можливість компенсувати негативний вплив окремої компанії на навколишнє середовище, знайти найбільш ефективний спосіб скоротити викиди у атмосферу та надати емітентові парникових газів чіткий сигнал стосовно розміру граничних витрат на їх скорочення, формує ініціативу щодо інвестування в дослідження та розвиток у сфері енергоефективності. З іншого боку, існують і негативні характеристики впливу таких податків в Україні: втрата міжнародної конкурентоспроможності компаній через додаткові витрати, нерівномірність розподілу доходів у суспільстві, їх відносно незначна частка у загальних податкових надходженнях і ВВП країни та відповідна обмеженість можливостей фінансування проектів.<sup>[1]</sup>

Після тривалих дискусій у 2011 р. в нашій країні з орієнтацією на важку промисловість усе ж таки відбулося запровадження податку на викиди двоокису

вуглецю у вигляді компонента екологічного податку, хоча поки що це не вплинуло на ситуацію кардинальним чином. У 2011 р. ставка податку складала лише 0,20 грн./т CO<sub>2</sub>, у 2016 р. – 0,33 грн./т, у 2017 р. – 0,37 грн./т CO<sub>2</sub> (або 0,014 дол. США). Вуглецевий податок у 2018 р. залишається частиною екологічного податку та становить 0,41 грн./т або 0,015 дол.США/т в той час, коли в інших 40 країнах-платниках податків дана ставка варіюється від 1 до 150 дол.США/т. За умови сплати підприємцями 2451,84 грн. за викид 1 т оксидів азоту, 459,85 грн. – за 1 т аміаку та 7879,65 грн. – за 1 т сірководню [3] така ставка екологічного податку за найбільше забруднення атмосфери внаслідок спалювання викопного палива є невиправданою, адже саме викиди CO<sub>2</sub> впливають на глобальне потепління клімату планети. Вважаємо, що підвищення ставки досліджуваного податку лише до 1 дол. США за 1 т діоксиду вуглецю додасть до бюджету майже 4 млрд гривень на рік, проте в такому разі можливе збільшення собівартості металу на 5 дол. США, що значно знизить конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку<sup>[4]</sup>.

Розглядаючи більш докладно оподаткування викидів парникових газів в атмосферу за останні роки (табл.1), можемо побачити таку ситуацію:

Таблиця 1

**ДИНАМІКА ОПОДАТКУВАННЯ ВИКИДІВ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ В АТМОСФЕРУ** <sup>[2,4]</sup>

| Показники                                         | 2015  | 2016  | 2016 до 2015 |       | 2017  | 2017 до 2016 |      |
|---------------------------------------------------|-------|-------|--------------|-------|-------|--------------|------|
|                                                   |       |       | абсол. зм.   | %     |       | абсол. зм.   | %    |
| <b>Податкові надходження за викиди, млн. грн.</b> | 237,1 | 626,4 | 389,3        | 264,2 | 512,6 | -113,8       | 81,8 |
| <b>Викиди діоксиду вуглецю, млн. т.</b>           | 138,9 | 150,6 | 11,7         | 108,4 | 124,2 | -26,4        | 82,5 |
| <b>Викиди інших забруднюючих речовин, млн. т.</b> | 2,8   | 3,1   | 0,3          | 110,7 | 2,6   | -0,5         | 83,9 |

Загалом, згідно табл. 1, при збільшенні обсягу викидів діоксиду вуглецю стаціонарними джерелами на 8,4% у 2016 році порівняно з 2015 роком надходження екологічного податку за викиди в атмосферне повітря збільшилися у 2,64 раза, однак у 2017 році зменшилися порівняно з попереднім роком на 18,2% разом зі зменшенням обсягу викидів діоксиду вуглецю на 17,5 %. Існуюча система обліку податкових надходжень в Україні не виділяє частку доходів саме від оподаткування викидів CO<sub>2</sub>, хоча, виходячи з розміру ставок і статистики обсягів забруднення, вона навряд чи є високою і становить приблизно 48 млн. грн. щорічно. Для порівняння, енергетичні податки (у т. ч. податок на CO<sub>2</sub>) у Швеції у 2015 році принесли до бюджету приблизно 2,72% від ВВП за 56 млн. т. викидів парникових газів з рекордною ставкою податку 150 дол. США. на 1 т. діоксиду вуглецю<sup>[5]</sup>. Тобто досвід країн ЄС свідчить про те, що причини дієвості екологічних податків за викиди в атмосферу полягають у високих ставках, спрямованих на вигоду від здійснення заходів з охорони довкілля.

В Україні ж екологічний податок є своєрідною платою за користування навколишнім середовищем та альтернативою дорогому природоохоронному обладнанню. До того ж, ситуацію погіршує відсутність диференціації ставок даного податку в розрізі регіонів країни та коефіцієнтів, що застосовуються до ставок за понадлімітні викиди, невідповідність ставок податку за викиди однієї тонни конкретного виду парникових газів до ставок, що встановлюються залежно від класу небезпечності речовини, відсутність обліку суб'єктів господарювання, що здійснюють викиди, невідповідність інформації у базах даних контролюючих відомств, відсутність методики прогнозування. Також внаслідок незабезпечення належної взаємодії та обміну інформацією між Міністрством екології та природних ресурсів України, Київською міською та обласними державними адміністраціями, органами

Держекоінспекції України та ДФС України відсутня дієва система державного контролю за обсягами та видами викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, а також за повнотою надходження цього податку до Державного бюджету України [4].

Загалом, на думку авторів, справляння податку на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря України є неефективним на сьогоднішній день фіскальним інструментом мобілізації кліматичних фінансів. Чинна ставка вуглецевого податку в Україні для виробничих та енергетичних підприємств не чинить істотного впливу як на скорочення ними викидів парникових газів, так і на наповнення бюджету країни, однак разом із тим має вагоме значення для конкурентоспроможності вітчизняних виробників. За таких протиріч неможливе різке збільшення ставки оподаткування, тому автори пропонують запозичити досвід Польщі, що ґрунтується на підборі податкових ставок із урахуванням досліджень поведінкових аспектів економічних суб'єктів, еластичності попиту і пропозиції на ринку енергетичних ресурсів. Так, у Польщі середня плата за 1 т. діоксиду вуглецю варіюється у межах 5-137 євро у розрізі секторів економіки при загальних викидах в обсязі 325, 8 тис. т<sup>[5]</sup>.

Зважаючи на це, була прийнята Паризька кліматична угода, яка після 2020 року замінить ратифікований Україною в 2004 році Кіотський Протокол про систему обмеження промислових викидів за допомогою квот та створить нові умови для попередження глобального потепління у рамках 2° за Цельсієм<sup>[1]</sup>. Відповідно даної програми оподаткування парникових газів в Україні як засіб мобілізації кліматичних фінансів не спроможне залучити у повній мірі необхідні ресурси великого бізнесу, тому, на думку авторів, воно може бути застосоване лише для малих та середніх компаній.

Розглядаючи "Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року", слід зазначити, що вона включає основні положення Паризької угоди та передбачає поступовий перехід до низьковуглецевого розвитку держави, визначає підстави розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів для різних складових державної політики у сфері зміни клімату<sup>[4]</sup>.

Отже, слід зазначити, що саме якісне поєднання фіскальних інструментів мобілізації кліматичних фінансів з ринковими інструментами на тлі ефективної законодавчої бази України та за дієвим зразком зарубіжного досвіду сприятиме позитивним зрушенням у боротьбі з викидами парникових газів.

#### Література:

1. О. Сущенко, Р. Шварце. Оподаткування викидів парникових газів та ринкові фінансові інструменти мобілізації кліматичних фінансів [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: [http://www.kas.de/wf/doc/kas\\_47538-1522-13-30.pdf?161223133258](http://www.kas.de/wf/doc/kas_47538-1522-13-30.pdf?161223133258).
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/ns\\_rik/ns\\_u/dvsr\\_u2008.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/ns_rik/ns_u/dvsr_u2008.html).
3. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-viii--ekologichniy-poda/#>.
4. Рахункова палата України. Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: [http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16756304/Zvit\\_10-3\\_2018.pdf?subportal=main](http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16756304/Zvit_10-3_2018.pdf?subportal=main).
5. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/environmental-taxes/database>.

**Богданович О.А.**

здобувач

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка  
Науковий керівник – д.е.н., професор, завідувач кафедри Шиян Д.В.

## ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ